

**STUDENTENRAAD
KU LEUVEN**

HERVORMING SECUNDAIR ONDERWIJS

STOF – 12/11/2014

De hervorming Secundair Onderwijs in een notendop

Studentenoverlegforum (STOF) – 12 november 2014

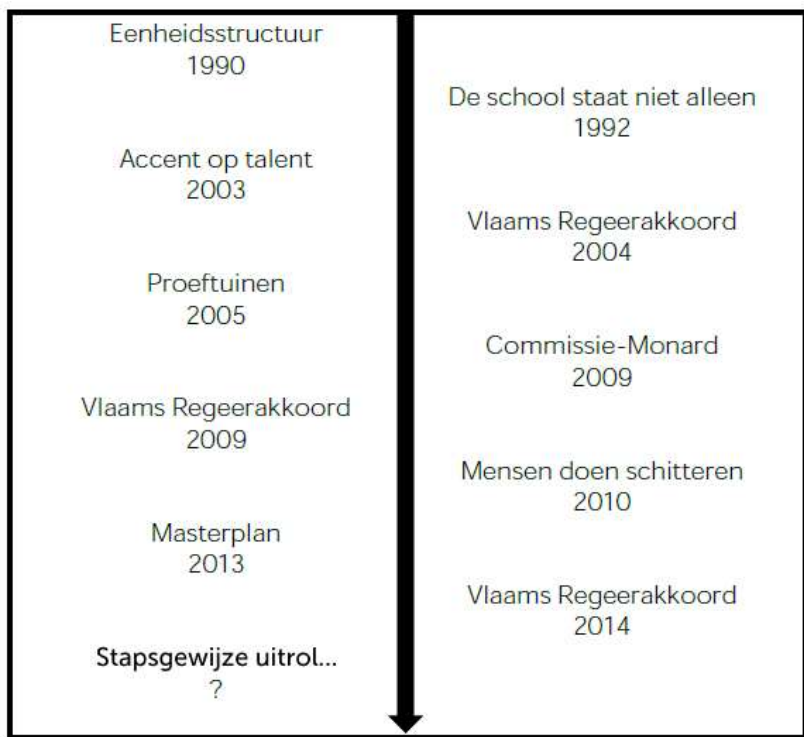
1. De hervorming: een inleiding

Het regeerakkoord van de vorige Vlaamse Regering stelde als volgt: *“Het secundair onderwijs wordt vernieuwd op basis van een breed draagvlak bij alle stakeholdergroepen. Het rapport ‘Kwaliteit en kansen voor elke leerling, een visie op de vernieuwing van het secundair onderwijs’, voorgesteld door de Commissie-Monard in april 2009, is een goede basis om de discussie te voeren. De doelstellingen zijn: de prestaties van de moeilijk lerenden en de meest gemotiveerden op Europees topniveau te brengen, en het aantal niet gekwalificeerde schoolverlaters verminderen. Het welbevinden van de leerlingen en de leerkrachten moet in de toekomstige hervorming centraal staan”*¹. Het huidige regeerakkoord wijdt hieraan niet meer, maar ook niet minder dan deze zin: *“we voeren het masterplan secundair onderwijs uit in dialoog met het onderwijsveld”*².

Het masterplan, zoals goedgekeurd op 4 juni 2013, is opgedeeld in een aantal onderdelen. In het eerste deel beschrijft het de sterktes en verbeterpunten en de doelstellingen van ons secundair onderwijs. Het derde deel beschrijft het perspectief op middellange en lange termijn en schetst de maatregelen die opgenomen worden in regelgeving, met decretale verankering daar waar nodig.

¹ Vlaamse regering (2009). *Vlaams regeerakkoord 2009-2014: Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden.*

² Vlaamse regering (2014). *Vlaams regeerakkoord 2014-2019: vertrouwen, verbinden, vooruitgaan.*

2. Een hervorming... Waarom eigenlijk?

Het eerste deel van het Masterplan geeft uitdrukking aan 9 sterktes en maar liefst 27 verbeterpunten van ons huidige secundair onderwijs. Het is dus meer dan duidelijk dat er, volgens dit Masterplan, nadrukkelijk nood is aan een hervorming van het secundair onderwijs. Maar is dat nu ook écht het geval? We nemen enkele van de argumenten onder de loupe. Het is hiermee niet de bedoeling het bestaansrecht van de hervorming te ondermijnen, maar deze overwegingen zijn belangrijk om de voorziene veranderingen op hun (potentiële) onderwijskundige merites te kunnen beoordelen.

Nog veel te veel jongeren verlaten het secundair onderwijs zonder diploma of getuigschrift secundair onderwijs. Dit fenomeen noemen we de *ongekwalificeerde uitstroom*. Cijfers hierover variëren (omdat verschillende definities gehanteerd worden) tussen 10 en 15%³. Daarnaast zijn te veel jongeren (snel) schoolmoe en ongemotiveerd.

Er is een te groot verschil in basisvorming tussen de verschillende onderwijsvormen (aso/tso/bsso/kso). Zo missen vooral bso-jongeren bepaald sleutelcompetenties en hebben aso-leerlingen een gebrek aan praktische en technische kennis⁴. Er is dus noodzaak aan een globale aanpak wat betreft basisvorming in het secundair onderwijs.

³ Van Landeghem, G., De Fraine, B., Gielen, S. & Van Damme, J. (2012). *Vroege schoolverlaters in Vlaanderen tot 2010*. Leuven: Steunpunt SSL.

⁴ Nicaise, I., Kavadias, D., Spruyt, B. & Van Houtte, M. (2014). *Het Onderwijsdebat. Waarom de hervorming van het secundair onderwijs broodnodig is*. Berchem: EPO.

De prestaties van onze scholieren op de PISA-testen zijn uitstekend, maar gaan erop achteruit⁵. De PISA-testen (*Programma for International Student Assessment*) zijn testen van de OESO die 15-jarigen vergelijkt tussen de verschillende OESO-landen op vlak van leesvaardigheid, wiskundige geletterdheid en wetenschappelijke geletterdheid.

De sociaal-economische status van onze scholieren heeft te veel impact op schoolkeuze⁶ en schoolse prestaties⁷.

De oriënterende functie van de eerste graad werkt onvoldoende, te weinig leerlingen maken de keuze voor nijverheidstechnisch onderwijs. De studie- en beroepskeuzebegeleiding is niet altijd adequaat en we kampen in Vlaanderen met een dramatische vanzelfsprekendheid wat betreft zittenblijven⁸.

⁵ De Meyer, I. en Warlop, N. (s.d.). *Leesvaardigheid van 15-jarigen in Vlaanderen, De eerste resultaten van PISA 2009*, p.59 en p.61.

⁶ Spruyt, B. en Laurijssen, I. (2011). Keuzes maken verschillen. Over de rol die onderwijskeuzes spelen in de sociale reproductie van onderwijsongelijkheid in het licht van de hervormingsvoorstellen voor het secundair onderwijs. In *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid*, (3), pp.186-195.

⁷ Kavadias, D. & Franck, E. (2006) *Zoektocht naar de meest relevante indicatoren ter voorspelling van leerachterstand op een samengesteld bestand op basis van de attestendatabank*, in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Departement Onderwijs en Vorming, OOW-Rapport 2006-4, UA: Antwerpen

⁸ De Fraine, B. (2012). *Zittenblijven in vraag gesteld. Een verkennende studie naar nieuwe praktijken voor Vlaanderen vanuit internationaal perspectief*. OBPWO 10.02, <http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/>

De eindcompetenties van het secundair onderwijs sluiten niet altijd aan op de startcompetenties van het hoger onderwijs, daarnaast beschikken leerlingen uit arbeidsmarkgerichte studierichtingen die de stap zetten naar de arbeidsmarkt vaak niet over de competenties en kwalificaties die vereist zijn op de arbeidsmarkt.

3. De hervorming itself.

De hervorming van het secundair onderwijs beoogt meer te zijn dan een structuurhervorming. De Vlaamse overheid kan echter slechts door decreten en besluiten zaken veranderen en is dus *de facto* wel gebonden aan het nadenken over structuren. Het Masterplan hervorming secundair onderwijs⁹ is dan ook vooral een technisch document. We zetten voor jullie de belangrijkste en meest structurele wijzigingen op een rijtje.

3.1 De eerste graad secundair onderwijs

Een brede eerste graad. Of toch niet? Ga er de volledige tekst van het Masterplan op na, en niet één keer kom je de term *brede eerste graad* tegen. Het is dus onjuist deze hervorming (van de eerste graad) van het secundair onderwijs af te doen als een brede eerste graad. Wel is het een, zoals we dat dan zo heerlijk noemen, *comprehensivering* van de eerste graad van het secundair onderwijs. In de communicatie over de hervorming secundair onderwijs wordt deze graad, zeer bewust, een *oriënterende graad* genoemd.

Het is dus geen brede eerste graad. Wat is het dan wel? Zoals we al zeiden neigt deze hervorming meer naar een *comprehensivering* van de eerste graad secundair onderwijs. We kunnen deze trend bevatten door twee centrale principes hiervan aan te geven. Enerzijds het uitstellen van de *studiekeuze* tot na de eerste graad, anderzijds een *brede algemene vorming* voor alle leerlingen in de eerste graad secundair onderwijs.

⁹ Vlaamse Regering (2013). *Masterplan hervorming S.O.*

(1) Bredere instroom

Het uitstellen van de studiekeuze tot na de eerste graad secundair onderwijs zorgt ervoor dat alle leerlingen op dezelfde manier instromen in het secundair onderwijs. Hierdoor kent de eerste graad van het secundair onderwijs een bredere instroom, of misschien correcter: een minder gesegregeerde instroom. Kortom: alle leerlingen met een getuigschrift basisonderwijs komen in deze oriënterende eerste graad terecht.

Kanttekening hierbij is dat er nog steeds leerlingen zullen uitstromen uit het basisonderwijs zonder het behalen van het getuigschrift basisonderwijs. Deze leerlingen worden (bindend) georiënteerd naar de *B-stroom*, ofwel het *schakeltraject*. Tot voor de hervorming van het secundair onderwijs is de B-stroom een keuzemogelijkheid, na de hervorming hebben leerlingen hiertoe niet meer de keuze. Behalen zij het getuigschrift basisonderwijs, kunnen zij niet starten in de B-stroom.

(2) Breder inhoudelijk lessenspakket

In de eerste twee leerjaren van het secundair onderwijs krijgen alle leerlingen in de A-stroom (en in de B-stroom) een *brede basisvorming*. Naast deze brede basisvorming is er een keuzegedeelte dat zowel kan dienen als remediëring, maar evenzeer als extra uitdaging. Voor de differentiatie-uren wordt een keuze aangeboden tussen techniek, wiskunde, wetenschappen, kunst, economie, Nederlands, moderne levende talen ne klassieke talen. Scholen zijn evenwel niet verplicht al deze mogelijkheden aan te bieden, ze zijn echter wel verplicht binnen het aanbod dat ze doen te voorzien in zowel remediërings- als excellentiemogelijkheden. Dit aanbod

aan keuzemogelijkheden moet evenzeer bijdragen aan het ontwikkelen van een sterkere keuzevaardigheid.

A	1	27u BV	5u D
	2	25u BV	7u D
B	1	27u BV	5u D
	2	20u BV	12 D

Overzicht van de eerste graad secundair onderwijs, zoals bedoeld in het Masterplan. Met BV staande voor basisvorming en D voor differentiatie.

3.2 De tweede en derde graad secundair onderwijs

In de tweede en derde graad spreken we van de *matrixstructuur*. De matrix moet tegemoet komen aan een *eenvoudiger en transparanter onderwijslandschap*. Daarnaast moet deze nieuwe matrix vooral komaf maken met de opdeling aso/tso/bsso/kso. In deze matrix worden *doel (finaliteit)* en *domein* gecombineerd.

		Finaliteit		
		Doorstroom	Dubbel doel	Arbeidsmarktgericht
Domein	Wetenschap & techniek			
	Taal & Cultuur			
	Welzijn & Maatschappij			
	Kunst & Creatie			
	Economie & Organisatie			

De matrix, zoals hierboven voorgesteld, geldt voor de tweede en derde graad secundair onderwijs. De matrix combineert de finaliteit van een studierichting (horizontale as) met één van de vijf thematische domeinen (verticale as). Deze matrix moet ervoor zorgen dat scholieren hun studierichting in de eerste plaats kiezen op basis van hun interesse en niet op basis van *status*. Daarnaast moet deze matrix een goede aansluiting met de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs waarborgen.

Puur arbeidsmarktgerichte studierichtingen leveren wel een diploma secundair onderwijs op, maar geen rechtstreekse toegang tot het hoger onderwijs. Deze overgang kan wel gemaakt worden mits een extra voorbereidend jaar. Dit is de eerste mogelijke vorm van niet-aansluiting tussen de studierichting secundair onderwijs en opleiding hoger onderwijs. Naast deze mogelijke niet-aansluiting naar finaliteit, kan er dus ook een niet-aansluiting zijn naar interessedomein. In dit geval stelt het (huidige) regeerakkoord dat met het secundair en hoger onderwijs nagegaan wordt *“op welke wijze de overstap voor leerlingen kan worden geoptimaliseerd wanneer ze in het hoger onderwijs een vervolgtraject willen aanvatten dat niet aansluit bij de studierichting die ze in het secundair onderwijs volgden”*. Het regeerakkoord stelt hiervoor geen concrete maatregelen voorop, maar stelt wel dat *“hierbij onderzocht kan worden of het verplicht volgen van individueel aangepaste voorbereidende trajecten of het slagen in bindende toelatingsproeven haalbare opties zijn”*.

3.2.1 Scholen in de matrix

Scholen krijgen in het Masterplan de vrijheid om zelf te bepalen hoe ze de nieuwe indeling zullen toepassen. Het is immers onmogelijk te verwachten van scholen dat ze de vijf verschillende domeinen en de drie verschillende finaliteiten allemaal aanbieden. Er kunnen domeinscholen, campusscholen, arbeidsmarktgerichte scholen en doorstroomscholen zijn.

(a) Domeinscholen

Een *domeinschool* biedt uit verschillende finaliteiten richtingen aan, maar binnen één domein. Leerlingen hebben zo, in principe, beter zicht op eventuele heroriëntering omdat ze wel nog steeds dezelfde interesse hebben, maar zich beter kunnen ontwikkelen binnen een andere finaliteit. De scholen hoeven niet voor alle finaliteiten studierichtingen te voorzien.

		Finaliteit		
		Doorstroom	Dubbel doel	Arbeidsmarktgericht
Domein	Wetenschap & techniek			
	Taal & Cultuur			
	Welzijn & Maatschappij			
	Kunst & Creatie			
	Economie & Organisatie			

(b) Campusscholen

Campusscholen kunnen bijzonder divers zijn. In tegenstelling tot domeinscholen bieden campusscholen niet alle keuzes binnen één domein aan, maar wel verschillende studies uit verschillende domeinen.

		Finaliteit		
		Doorstroom	Dubbel doel	Arbeidsmarktgericht
Domein	Wetenschap & techniek			
	Taal & Cultuur			
	Welzijn & Maatschappij			
	Kunst & Creatie			
	Economie & Organisatie			

(c) Arbeidsmarktgerichte scholen

Arbeidsmarktgerichte scholen bieden enkel studierichtingen aan gericht op instromen op de arbeidsmarkt. Deze scholen hoeven niet alle domeinen aan te bieden.

		Finaliteit		
		Doorstroom	Dubbel doel	Arbeidsmarktgericht
Domein	Wetenschap & techniek			
	Taal & Cultuur			
	Welzijn & Maatschappij			
	Kunst & Creatie			
	Economie & Organisatie			

(d) Doorstroomscholen

Doorstroomscholen bieden enkel studierichtingen aan gericht op verder studeren na het secundair onderwijs. Ook deze scholen moeten, net als arbeidsmarktgerichte scholen, niet alle domeinen aan te bieden.

		Finaliteit		
		Doorstroom	Dubbel doel	Arbeidsmarktgericht
Domein	Wetenschap & techniek			
	Taal & Cultuur			
	Welzijn & Maatschappij			
	Kunst & Creatie			
	Economie & Organisatie			

3.3 Andere

De *vakoverschrijdende eindtermen* zoals we ze nu kennen, zullen verdwijnen. Deze eindtermen zullen vastgehaakt worden aan vakken, om te voorkomen dat deze stiefmoederlijk behandeld worden. Het zullen de leerplanmakers zijn die bepalen welke competenties aan welke vakken zullen worden toegewezen.

In het volledige Masterplan wordt uitvoerig gewezen op meer *aandacht voor taal*. Er wordt zowel een taalscreening voorzien bij de instroom in het lager onderwijs als bij de instroom naar het secundair onderwijs. Basisscholen krijgen ook de kans een verplicht taalbad Nederlands op te leggen aan hun leerlingen en secundaire scholen mogen tot 3 uur extra Nederlands opleggen buiten het curriculum.

Getuigschriften basisonderwijs moeten meer dezelfde lading dekken. De *omnivalentie van het getuigschrift basisonderwijs* zal dus worden onderzocht en in het licht van eindtermgerelateerde leerplandoelstellingen worden

bijgestuurd indien nodig. Daarnaast zullen de netgebonden proeven aan het eind van het basisonderwijs op elkaar worden afgestemd en gevalideerd worden als ijkpunt voor het al dan niet uitreiken van het getuigschrift basisonderwijs.